

Moğolistan'dan Yeni Abideler

Moğolistan'daki runik harfli Eski Türk Yazıtları'nın çözülüşünün 120. yılında konuyla ilgili yeni yeni belgelerin, âbidelerin bulunması sürüyor. Bunlardan ilki 4-5 yıl evvel Moğolistan'da bir çalgı aletinin (Mo. *morin huur*) üzerinde runik harfli kısa bir metnin bulunmasıydı (bu konuda P. Zieme'nin iki ayrı çalışması vardır). Öbürü ise bu yılın Nisan ayında Çin'in Xi'an (Şian) şehrinde bir Uygur şehzadesine ait mezar taşı kitabesi bulunmasıdır (eski tabirle "kitabe-i seng-i mezar"; bu konuda C. Alyılmaz'ın *TEKE* dergisinde, 2013'te çalışması vardır). Bunlardan başka Çin, Kazakistan ve Almanya'dan arkeologların Moğolistan'da konuyla ilgili alan araştırmaları sürmektedir. Bu çalışmaların semeresi olarak önümüzdeki günlerde, yıllarda Türk ve Uygur Hakanlıklarından kalma yeni yazıtların çıkacağını umut ediyoruz.

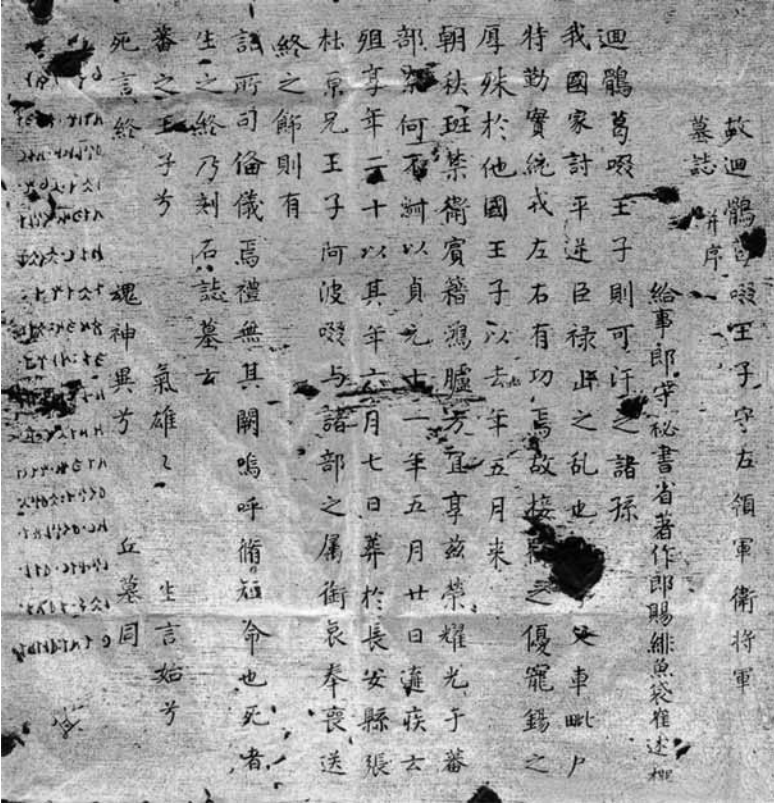
Bu iki sevindirici keşfin arkasından çok daha fazla sevindirici bir başka haber bugünlerde geldi. Japon araştırmacıların *Asahi Şimbun* (朝日新聞) gazetesinde Temmuzun 17'sinde

yayımlanan kısa açıklamalarına göre, araştırmalarının bu yılki çalışmaları sonuç vermiş ve Temmuzun 6'sında, Ulanbator'un 400 km. güneydoğusunda, Delgerhaan (Дэлгэрхаан) dağı yakınlarında 3 ve 4 metre yüksekliklerinde iki adet abide bulmuşlardır. 20 satır metin içeren yazıtta toplam 2832 "işaret" vardır.

Bu yazıtlarının kalıplarının alınması ve yayımlanmasıyla konuyla ilgili çalışmalar başlayacak, Eski Türk dili ve tarihiyle ilgili bilgilerimiz de artacak ve zenginleşecektir. Şu an bize düşen heyecanla Japon araştırmacıların çalışmalarının sonucunu beklemek, mümkünse ilgili bölgeye bir araştırma seferi düzenlemektir.

Törbat, Tsagaan, Dunbüree Batsükh, Jan Bemann, Thomas O.

Xi'an'da bulunan yazıtın genel ağ alanına konan resmi.

Höllmann, Peter Zieme, 2009: "A Rock Tomb of the Ancient Turkic Period in the Zhargalant Khaikhan Mountains, Khovd aimag, with the oldest preserved Horse-head Fiddle in Mongolia – A preliminary Report", *Current Archaeological Research in Mongolia* (Papers from the First International Conference on "Archaeological Research in Mongolia" held in Ulaanbaatar, August 17th-23rd, 2007), (yayımlayanlar), Bemann,

Jan - Hermann Parzinger - Ernst Pohl - Damdinsüren Tseveendorj, Bonn, 2009: 365-383.

Alyılmaz, Cengiz, <http://www.tekedergisi.com/SonSayi.aspx>

Ölmez, Mehmet, *Orhon-Uygur Hanlığı Dönemi Moğolistan'daki Eski Türk Yazıtları, Metin-Çeviri-Sözlük*, BilgeSu yay., Ankara 2012.

Mehmet ÖLMEZ